

ditullio habento, ac legunto. Atque id quidem sciendum est, quo ad ea columna manebit, neq; fames, neq; pestilentia, neq; incendium, neq; quicquam alioqui molestum, in illorū domum subibit. Quod si quādo (id quod dii prohibeant) tollatur, abominanda sunt, quæ illis tum euentura.

EPISTOLAE SATVRNALES.

Ego Saturno salutem.

QUIDEM ET antea tibi scripsi, significans quonā in statu essem, & quemadmodum ob inopiam mihi periculum esset, ne solus omnium, expers relinquerer solennitatis, quā indixisti. Addidi & illud (nā me mini) iniquissimum esse, si nostrum alij opibus ac delitijs superfluerent, nihil ex suis facultatibus imperientes pauperioribus, alij rursus fame contabescerent, atq; id quidē instantibus Saturnalibus. Verum quoniam tum ad meas literas nihil respondisti, operæ precium existimaui, te denuo iisdem de rebus commonefacere. Tuū erat optime Saturne, sublata hac rerum inæqualitate, bonisq; in medio depositis, postea celebrandum festum edicere. Nam uti nunc res habent, formica camelus, quemadmodū aiunt pro uerbio. Quin magis tragœdiæ histrionem animo concipe, qui altero pede præaltis cothurnis sublimis insistat, cuiusmodi sunt Tragica calceamenta, altero uero sit incalceatus. Is si ad hunc modum instructus ingrediatur, uides necessario futurum, ut nunc excelsus sit, nunc humilis prout hunc, aut illum pedem uicissim promouerit. Nec minor est in uita nostra inæqualitas, dum illi cothurnis fulti, adornante fortuna, Tragœdias in nos agunt. Contra magna pars pedibus, atq; humi ingredimur, quum & ipsi, scias uelim, nihilo deterius illis fabulam agere possimus, atq; ingredi, si quis nos quoq; ad eundē istum modū adornarit. Atqui ex poëtis audio, nihil harum rerum inter homines fuisse olim, quum tu solus adhuc imperium teneres. Verum tellus illis citra se rendi, arandiq; laborē bona progignebat, cœnā unicuiq; paratam, uel ad satietatem usq;. Porro flumina partim uinum, partim lac, erant autem & quæ mel manabant. Quodq; est omnium maximum, aiūt illos ipsos homines aureos fuisse, Caterum paupertatem omnino procul ab illis abfuisse. Nos contra non satis idonei sumus, qui uel plumbum uideri possimus, aut si quid etiam plumbo uilius, ut quorum plarisq; uictus labore quæritur, ac passim paupertas, egestas, ac desperatio, & illud,

Hei mihi, & unde inueniam, & ó fortunam, atq; id genus alia permul-
 ta, apud nos nempe pauperes abundant: quanq; his de rebus leuius
 discruciamur, nisi diuites cospiceremus tanta fruente felicitate. Qui
 quidem quã tantum auri, tantum argenti conditum habeant, tantum
 uestium possideant, tot mancipia, tot currus, familias, agros, atq; harũ
 rerum omniũ magnam uim teneant, tamen adeo nobis nihil unq; de
 his impertiunt, ut plebeios homines ne aspectu quidẽ dignentur. Hęc
 inquam, sunt Saturne, quæ nos enecãt mæxime, planeq; rem intoleran-
 dam arbitramur, hunc in purpura accumbentem, tantis opum delicijs
 affluere, ructantem interim, & applaudentibus amicis, perpetuo festũ
 diem agere, me uero, meiçq; similes, somniorũ coniecturas interpretari,
 sicut de forte quatuor oboli cõtینگant, quo uidelicet pane polentæue
 expleti dormire queamus, nasturtium, aut porrum cepasue alliumue
 opsonij uice arro dentes. Aut hęc igitur Saturne ad æquabilitatẽ uitæ
 mutes corrigasq; necesse est, aut quod est postremũ, illis ipsis interdi-
 cas diuitibus, ne soli bonis fruantur, uerum è modijs auri tam multis
 uel heminam in omneis nos dispergãt. Porrò ex uestibus, si quas iam
 à tineis exefas, citra suum incõmodum dare possint, malintq; hęc pro-
 fus uetustate sitũq; peritura, nobis dare qui induamur, quàm sinere ut
 in cubilibus ac scrinijs multa carie computrescant. Præterea ut cœnent
 singuli, nunc quaternis, nũc quinis pauperibus ad conuiuĩũ adhibitis.
 Haud isto quidem pacto, quo his temporibus conuiuia peraguntur,
 uerũ popularius, ut æqua sit omniũ portio, neq; ut hic obsonijs ingur-
 gitet sese, famulo interim adstante atq; operiente, donec herus uoran-
 do præfocetur. Cæterum ubi ad nos uenerit, quũ uix etiam apparaue-
 rimus admouere manũ, protinus ad alios transferatur, patina tantum
 ostensa, uel si quid de placenta reliquũ est. Neq; illatum aprũ ita par-
 tiatur, ut domino totum dimidiũ apponat, unã cum capite, reliquis
 autẽ ossa tecta apponat. Utq; præmoneantur pincernæ, ne contentur
 donec unusquisq; nostrum septies poscat bibere, sed semel iussi proti-
 nus infundant, & ingentem calicem impletum tradant æque atq; ipsi
 domino, utq; unum & idem uinum conuiujs sit omnibus. Alioqui ubi
 nam ista lex scripta fuit, aut receptus mos, ut hic uino odorato genero-
 sũq; temulentus sit, mihi contra musto disrumpatur aluus: Hęc si cor-
 rexeris nouarijsq; Saturne, tum demum effeceris, ut uita uere uita sit, fe-
 stum uere festum: sin minus, illi quidem epulentur, nos autem interim
 sedentes precabimur, ut simul atq; loti uenerint, puer subuersam am-
 phoram rumpat, utq; coquus ius adurat, ac per obliuionẽ muriam pi-
 scium in lentem infundat, utq; canis in domum irruens opsoniorum,
 artificibus alibi intentis, extra deuoret uniuersa, præterea placentæ dimi-
 dium.

dium, utq; sus ac ceruus, neq; nō sūculæ inter assandum idem faciant, quod Homerus de solis bobus cōmemorat, imò uti non serpent solū, uerū etiam unā cum ipsis ueribus in montē abripiant sese fugiantq;. utq; ipsæ etiam aues pingues, iam ademptis plumis, & ad coquēdum apparatus, uolatu aufugiant, ne soli illis fruantur: quodq; futurum est illis grauiissimū, ut formicæ tales, quales feruntur Indicæ, aurum è thesauris effossum, noctu in publicum efferant, utq; uestis curatorū indigentia ita ab optimis muribus perforetur, ut cribrum uideri possit, nihilq; differat à casse uenatorio, utq; formosi illorum comaticq; puelli (quos Hyacinthos, aut Achilles, aut Narcissos appellare solent) dum ipsis poculum porrigunt, subito defluente coma calui fiant, & acutam ædant barbam, cuiusmodi in Comædijs induci solent Sphenopogones, quibus à cuneata barba nomen inuentum est: utq; uertex illis asperis ac pungentibus pilis sit hirta, reliqui capitis parte nuda. Hæc atq; his etiam plura illis imprecabimur, nisi desināt usq; adeo suis priuatim studere commodis, uelintq; in cōmune diuites esse, nobis quoq; quantum æquum est impartientes.

SATVRNVS MIHI CHARISSIMO SALVTEM:

Vid tu, obsecro, nugas istas ad me, ac de rebus huiusmodi scribis, iubésq; ut de integro bonorū faciā partitionem: quod quidē alterius munus fuerit, penes quem nūc est imperium. Etenim demiror te, si solus omnium ignoras, quemadmodum iam pridem regnare destiterim, ac priuatus esse cœperim, liberis partitus imperium: quanq; Jupiter præcipue rerum istiusmodi curam agit. Porrò mea potestas nō nisi ad taxillos usq;, saltationes, cationes, & ebrietatē ualet, idq; septem nō amplius diebus. Itaq; grauioribus in causis, de quibus scribis, uidelicet de tollenda rerum inæqualitate, utq; ex æquo omnes aut opibus abundant aut egeant, Jupiter uobis operam dabit. Quod si quid in ijs quæ ad festū pertinent, uel fraude detractum est alicui, uel additum, id erit mearū partium iudicare. Iamq; scilicet diuitibus de cœnis, deq; auri hemina, neq; nō de uestibus, ut uobis quoq; ad celebrandū festū nō nihil mittant. Quandoquidē æqua sunt ista, decetq; illos facere quemadmodū prædicatis, nisi forte habēt isti, quod probabiliter ad hæc respondeant. In summa tamen illud scitote pauperes, uos longe falli, neque recte iudicare de diuitibus. Siquidem illos felices arbitramini, solosq; suauem uitam uiuere, propterea quod illis liceat opipare cenare, uino suauis inebriari, formosis frui mulieribus, uestibus uti delicatis, uerū istam felicitatem cuiusmodi sit ignoratis: siquidem hæc res nō mediocribus curis eos distorquent, sed singulis inuigilare

Inuigilare coguntur, ne quid rerum domesticarum dispensator frau-
 det, aut clanculum suffuretur, ne uinum acefcat, ne frumentum uermi-
 bus corrumpatur, ne latro tollat pocula, ne populus credat calumniar-
 toribus, si illum dixerint affectare regnum. Atqui hæc quidem quota
 pars est eorum, quæ istos discruciant. Quod si nossetis metus & curas,
 quibus obnoxij sunt, planè fugiendas uobis esse diuitias existimaretis.
 Alioqui creditis uel me ipsum usq; adeo insanum, ut si præclara res es-
 set opulètia, aut regnū, depositurus hæc, alijsq; ea cessurus fuerim, pate-
 rerq; ut nunc priuatus alieno parerem imperio? Quin potius quū non
 essem ignarus huiusmodi malorum, quæ plurima diuitibus ac regibus
 adsint necesse est, imperiū deposui, idq; sapienter. Nam quod tu nūc
 apud me deos obtestans deplorabas, illos apris ac placentis expleri,
 uos contra, nasturtium, porrumue, aut cepe per festi tempus, obsonij
 loco arrodere, cuiusmodi sit cōsidera. Etenim in præsens quidē utrūq;
 dulce est illis, minimèq; molestum. At postea res inuertitur. Quando-
 quidem uobis deinde non accidit, ut postridie surgatis, capitis dolore
 grauari ob temulentiam, quemadmodum illi, neq; ob immodicam in-
 gurgitationem graue olentem, & acrem spiritum ructatis. At illi hoc
 quoq; fructus ferunt, ut quoniam magnam noctis partem uario coitu
 pro libidinis arbitrio trāsigunt, facile sibi, uel tabem, uel tussim, uel mor-
 bum intercutē, ex intemperato uoluptatū usu colligant. Alioqui quo-
 tumquēq; potes ostendere, qui non planè palleat, ac faciem cadauero-
 sam præ se ferat? Quotumquēq; autem, qui quum ad senectutem per-
 uenerit, suis ipsius pedibus ingrediatur, ac non potius à quatuor baiu-
 lis gestetur? foris quidem totus aureus, intus putris, ac pannosus, cuius-
 modi sunt Tragica indumenta, ex pannis admodum uilibus confarci-
 nata. Vos autem quum molestum est, quod de piscibus gustare non li-
 ceat, quod inedia laboratis, non illud item cogitatis, eosdem & poda-
 gra, & tussis expertes esse, aut si quid aliud aliam ob causam illis incom-
 modi contingit. Quāq; nec illis ipsis æque dulce est, quotidie, supràque
 satietatem istis uesci. Quin potius uideas eos nōnunq; ita holus ac lu-
 pinum appetere, ut tu nō æque leporem appetas, aut aprum. Vt de re-
 liquis interim sileam, quæ illos discruciant, puta si filius sit luxuriosus,
 si uxor uel amans, uel amata à famulo, coacta magis q̄ ex animo cum
 illo dormiat. In summa multa alia sunt, quæ uos ignorantes, tantū au-
 rum illorum ac purpuram uideritis. Tum si quando uideritis eos albo
 prouehi curru, inhiatis & adoratis. Quod si illos contemneretis, negli-
 geretisq; neq; ad argenteum currum oculos haberetis intētos, neq; in-
 ter colloquendum, smaragdum annulo inclusum respectaretis, neq; ue-
 stes obiter contrectantes, molliciem admiraremini, sed sineretis eos

b

iplos

iplos sibi diuites esse, haud dubie futurum sit, ut ipsi uos ultro adirent, ad cœnam rogarent, nimirum ut uobis ostendere possint lectos, mensas, ac pocula. Quarum rerum nulla sit utilitas, si sine teste possideantur. Certe reperietis pleracq; hæc illos uestra causa parare, nõ quo utantur ipsi, sed uti uos admiremini. Hæc ad consolandos uos scribo, utranque uitam cognitam habēs. Conuenitq; ita festum agere, ut cogitetis omnibus breui decedendum è uita, & illis, depositis opibus, & uobis, relicta paupertate. Quancq; & illis scribam, sicuti sum pollicitus, certūq; scio eos non neglecturos literas meas.

SATVRNVS DIVITIBVS SALVTEM:

PAUPERES nuper ad me datis literis incusarūt uos, qui nihil ipsis ex facultatibus quas possidetis, impertimini, atq; omnino postularūt, ut omnia bona facerē omnibus communia, ut ad singulos illorum sua pars rediret. Aequū em̄ esse, ut rerum æqualitas cōstituatur, neq; decere, ut huic supersit, ille nullo modo sit particeps uoluptatum. Ego uero respondi, hisce de rebus rectius Iouem cōsideraturum. Cæterum de præsentī negotio, deque iniurijs, quibus sese per festos dies affici putant, uidebam mei officij esse sententiam ferre, surūq; pollicitus me uobis scripturum. Sunt autem quæ postulāt hæc, ut mihi quidem uideatur, æqua. Nam quo pacto, inquit, tanto frigore horrentes, tantæq; obnoxij esuritioni, postea diem etiam festum celebrare possimus? Quare si uellem & illos festi participes esse, postularunt ut cogerē uos, ut & de uestibus illis impertiamini, si quæ supersunt pinguiore, q̄ quæ uobis conueniant, utq; de auro nonnullas guttulas in illos distilletis. Quod si ista feceritis, inquit, non erit amplius disceptatio inter uos de bonis apud Iouem. Sin minus, minitantur sese ad nouā rerum partitionem prouocatuos, ut primum Iupiter pro tribunali sedere cœperit. Atq; hæc quidem facere uobis nequa q̄ graue fuerit, impertiri nõ nihil de tantis opibus, quas possideris, & recte possidetis. Quin de cœnis quoq; ut uobiscum cœnarent, & hoc literis addendum putarunt, quemadmodum uos in præsentia foribus oclusis, soli delitijs frueremini. Quod si quando uobis uisum fuerit, & illorum quempiam post longum tempus conuiuio adhibere, plus esse molestiæ in cœna, q̄ uoluptatis, multaq; illic in pauperum contumeliã fieri, uelut illud, Cum nõ eodem de uino bibãt, dii boni, q̄ illiberale, planè dignum, in quo & illi debeant accusari, qui non surgant potius, abeantq; toto conuiuio uobis solis relicto. Quancq; negant sese etiam ad satietatem ex illo qualicumq; uino bibere. Propterea quod uestri pincernæ, aures habeant cæra obturatas, quemadmodum

dum olim Vlyssis socij . Porro reliqua usque adeo sunt turpia ut pigeat commemorare, quæ de carniū partitione criminantur, de quibus ministris, qui cum uobis assistant, donec plusquam ad plenum expleamini, ipsos prætercurrunt, aliaque huius generis permulta sordida, minimèque digna uiris ingenuis . Proinde æqualitas, res est omnium iucundissima, maximèque conuiujs congruens. Atque hac de causa, uobis æquus ille partitor in conuiujs præficatur, ut æquam omnes habeant portionem . Videte igitur ne posthac uos iterum accusare possint . Quin potius honorabunt uos, & amabunt, si pauca ista à uobis acceperint, quorum impendium à uobis nec sentietur quidem, penes illos muneris in tempore dati memoria semper mensura est. Præterea nec rem publicam administrare possitis, ni pauperes unà uobiscum in ea uersentur, milleque modis felicitatem uestram adiuuent . Neque enim habituri estis, qui diuitias uestras suspiciant, si soli atque apud uos ipsos in tenebris eas possideatis . Videat igitur uulgus, mireturque uestrum argentum, mensas, & quem admodum præbidentes ad potandum inuitetis . Dein illi inter bibendum poculum undique contemplentur, ac pondus expendant, manu libantes . Tum argumenti absolutam cælaturam, Tum auri uim, uicissim artem condecorantis . Nam in istum modum, non solum illi uos probos uiros & humanos prædicabunt, uerumetiam inuidiam illorum effugietis . Quis enim inuideat impertienti, danti que quod æquum est ? Quis non potius optet, ut quam diutissime uiuens, bonis suis fruatur ? Verum ut nunc res uobis habent, & felicitas uestra teste caret, & diuitiarum inuidiosa, & insuauis uita . Neque enim perinde iuuat, opinor, si quis solus expleatur, quemadmodum aiunt leones facere, & ex luporum genere, quos solitarios uocant, quam si cum lepidis hominibus, ac per omnia gratificari paratis, conuiuatis . Qui primum non sinent conuiuium surdum aut mutum esse, uerum consuetudine sua fabulas conuiujs aptas, dictoriaque minime molesta, uariasque uoluptates adferent . Quibus rebus tempus iucundissime transigitur . Idque gratum est Baccho, gratum Veneri, gratum etiam Gratijs . Deinde postero die, dum comitatem uestram referunt, beneuolentiam uobis conciliant . Hæc etiã magno fuerant emenda . Nam illud à uobis sciscitabor, si pauperes abeant taciti, sic enim fingamus, nonne uos ea res ureret, cum non haberetis, quibus ostentaretis purpureas uestes, comitum multitudinem, annulorum magnitudinem ? Neque iam libet referre necessario futurum, ut pauperum insidia, atque odia in uos oriantur, si soli delictis frui uelitis . Nam quæ minantur uobis imprecatorios sese, prorsus abominanda sunt . Ac dii prohibeant, ne unquam ad eiusmodi imprecationes uenire cogantur . Quando quidem si id fiat, neque intestina posthac gustabitis, neque placentam, ni-

si siquid canis reliquum fecerit. Præterea lenticula saperdæ liquamē uobis habebit. Porro sus aut ceruus interim dum affantur, è ueru in montes aufugere parabunt. Tum aues quoq; pingues absq; alis fugam molientes, ad pauperes auolabunt, Deniq; quod est omniū grauissimū, pocillatores formosissimi repente uobis calui fient, idq; etiā fracta amphora. Super his rebus consulite, quæ & festo sint digna, & uobis q̄ maxime tuta, atq; illis paupertatis onus subleuate, exiguo uectigali illos amicos habituri, neutiq; malos.

DIVITES SATVRNO S.

VM PVTAS Saturne, de rebus istis ad te solum scripsisse pauperes? Quin potius Iouis ipsius aures iam obsurduerunt illorum querelis, dum hæc eadem uociferantur, ac no uam rerum partitionem flagitant, ac simul & fatum incusant, quod non æqualiter distribuierit, & nos, quod nihil ipsis uelimus impertiri. Verum nouit ille, quippe cum sit Iupiter, penes quos sit culpa, eóq; illos plerūq; obaudit. Nihilominus tamen purgabimus nos tibi, quandoquidem hoc certe tempore princeps noster es. Nos enim omnia ista quæ scribis, ob oculos habentes q̄ sit honestum de magna rerum copia opitulari ijs, qui indigent, quantóq; sit iucundius, simul cū pauperibus uersari, & conuiuium agitare, ad eum modum assidue facimus, adeóq; in ratione uitæ nos æquamus, ut nihil possit incusare is, quem ad conuictum admittimus. Verum illi primum aiunt sibi paucis opus esse. Dende ubi semel illis fores aperuerimus, nunq; desinūt alia super alia postulare. Quod nisi protinus omnia, simulq; cum dicto acceperint, mox paratum odium, in promptu conuitia, etiā si quid de nobis sit mentiendum. Porro qui audiunt, fidem illis habent, rati uel delictum illos probe scire quæ dicunt, propterea quod nobiscum consuetudinem habuerint. Ita fit, ut in alterutrum incidamus, ut aut si nihil demus, illos prorsus habeamus hostes, aut profusis omnibus, ipsi protinus egeamus, iamq; in pauperum gregem ueniamus. At cætera quidem utcunq; ferenda sunt, uerum inter cœnas ipsas non satis habēt ingurgitari cibus, atq; aluum explere, sed ijsdem ubi plus satis adbibierint, tum aut puellæ formosæ cyathum porrigentis manum uellunt, aut concubina, uxoreñue sollicitant. Postremo conuomito conuiuio, postero die nobis obrectāt, narrantes quēadmodum sitierint, esurierintq;. Quod si hæc aduersus illos mentiri uidemur, uester ille parasitus Ixi on in memoriam redeat, qui ad communis mensæ honorē admissus, ac uobis dignitate æquiparatus, iam ebrius uir ille egregius, Iunonem adortus

adortus est. Hæc atq; huiusmodi sunt, propter quæ in posterum statuimus, quo res nostræ sint in tuto, ne posthac illis in domum aditum præbeamus. Quod si te autore, pacto recipiant, sese moderate peturos, quemadmodum nunc aiunt, neq; quicq; flagitiose in cōpotationibus admissuros, age, cōuiuant nobiscum, simulq; cœnēt bonis auibus. Ac de tunicis, sicuti iubes, mittemus, & de auro, quantum facultas patietur, ac sumptus augebimus. in summa, nihil omitteremus officij nostri, modo uicissim desinant ipsi arte nobiscum uiuere, sintq; pro parasitis & adulatoribus amici. Ita nihil erit, quod in nobis desyderes, si ipsi quoq; suo fungi uolent officio.

LVCIANI SATVRNALIUM FINIS.

LVCIANVS DE LVCTV, DES. ERASMO ROTERO
DAMO INTERPRETE.

PER AEPRECIVM sanè fuerit obseruare ea, quæ in luëtu uulgo tum dicantur, tum fiant, item quæ dicantur ab ijs, qui eos consolantur scilicet, quæq; nõ ferenda putent, lugentes ea quæ sibi acciderunt, & sibi ipsis, & ijs quos flēt. Cum haud quæq; pernouerint mala ne sint ista, ac dolenda, an contra iucūdiora melioraq; ijs quibus accidunt. Sed ex more & consuetudine dolorem accersunt. Itaq; cū mortuus fuerit aliquis, faciūt ad hunc modū. Quin prius uolo tibi narrare, quas habeant de morte ipsa opiniones. Sic em̄ palam fiet, qua gratia superuacanea ista moliantur. Vulgi quidem hominum multitudo, quos sapientes isti uocant idiotas, Homero, Hesiodo, reliquisq; fabularum autoribus, super his fidem habentes, & illorum poësim pro lege ducentes, locum quendam subter terram profundum esse putant, quem tartarum uocant. Eum existimant magnum & spaciosum esse, caliginosum atq; opacum, qui tamen istis haud scio quo pacto illustrari uideretur, quo singula quæ illic sunt, introspiciant. Tum regnare in hoc specu Iouis fratrem, cui nomen Plutoni, ut mihi retulit quidam harum rerum mire peritus, ob id eo uocabulo honestatū, quod mortuorum copia diues esset. Porrò Plutonem hunc inferorum rempublicam, & manium uitam constituisse in hanc formam. Nam forte obtigisse huic, ut uita defunctis imperaret. Quos ubi demissos receperit, arreptos uinculis ineffugilibus coërcet, nulli prorsus permittens, ut ad superos redeat, præterq; admodum paucis ex uniuerso æuo, idq; grauiissimis de causis. Interluitur aut regio illius, fluiijs & ma
b 3 gnis &